

רנ הכנת הסעודות לשבת וכו' ח' סעיפים:

א לעולם ישבים אדם^א לטרוח ולהכין צרכי שבת^ב בערב שבת בבקר ורמו לדבר שנאמר^ג והיה כיום הששי והכינו את אשר יביאו משמע לאלתר שיביאו יבינו וההבאה היתה בבקר^ד שנאמר^ה וילקטו אותו בבקר בבקר. ואע"פ שהכין בהשכמה מצוה שיוסיף גם בבין השמשות ורמו לדבר שנאמר^ו והיה משנה^ז (בלומר שיבינו שניה):

ב ויש אדם למעט קצת בלימודו בערב שבת^ח וכל שכן בשאר עסקיו כדי שיהא פנוי להכין צרכי שבת אלא אם כן הכין כבר ביום ה'^ט או שיש לו מי שיכין לו^י:

ג ונהגין בקצת מקומות שלא לקבוע ישיבה בערב שבת לפי שלימוד הישיבה הוא דבר שאין לו קצבה שרגילין לפלפל ושמא ימשכו הרבה בפלפולם ולא יהא להם פנאי אח"כ להכין צרכי שבת^{יא} אבל מי שלומד דבר שיש לו קצבה אם (א) רגיל ללמודו בכל יום אין לו לבטלו בערב שבת ואף דבר שאינו רגיל ללמודו בכל יום מכל מקום אם לומד עם רבים אל יבטלנו^{יב} ואפילו כשלומד ביחיד אם הוא דבר שדרך ללמודו בערב שבת כגון פירוש רש"י מפרשת השבוע כמו שיתבאר בס' רפ"ה^{יג} יכול ללמוד כדרכו^{יד}.

ואם אח"כ לא ימצא לקנות או לא יקבע לימודו בבקר שהוא זמן שמוצא לקנות ואם לא ימצא לקנות אחר התפלה או יקנה בתחלה ואח"כ יתפלל ובלבד שיקרא קריאת שמע מקודם שמא יעבור זמנה עד שיקנה אבל התפלה נמשך זמנה יותר ואף שיש לחוש שמא יעבור גם זמן תפלה מכל מקום מצוה זו של הכנת סעודות שבת היא עוברת בודאי שאח"כ לא ימצא לקנות ומכל מקום אם הצבור מתפללין אל יפרוש מהם^{טו}:

קונטרס אחרון

(א) רגיל בו' כן הוא משמעות לשון סדר היום שבמג"א^א. ומ"ש אח"כ או שלומד כו' היינו אפילו אם אינו רגיל בזה בכל יום. דאין לומר דהיינו אפילו דבר שאין קצבה, דא"כ למה מנע לימוד הישיבה הרי לומד עם רבים. ודוחק לומר דלומד עם רבים היינו מלמד לרבים ולימוד הישיבה היינו הישיבה שלומד בחבורתא והם אינם צריכים להכין, דא"כ למה אין קובעין ישיבה בקושטא דגניא^ב. ודוחק לומר דכנסת הגדולה וסדר היום פליגי אהדדי:

- א** מיומא דרב תסדא שבת קיז, ב. מור וש"ע ס"א.
- ב** רש"י שם ד"ה ישבים אדם.
- ג** שניות מז, ה.
- ד** רש"י שבת ד"ה והכינו. מור ולבש ס"א.
- ה** שניות מז, כא.
- ו** שם מז, ה.
- ז** שבלי הלקט ס' טז, הובא בב"י ומ"א סק"א, מחדש תתחומא.
- ח** שלמי תבורים שבת מז, א בשם הירושלמי. הובא בדרכי משה ס' רנא סק"א. רמ"א ס' רנא ס"ב.

צינונים לקונטרס אחרון

א ס' רנא ס"ק ו' (שגם כשלומד בריים מותר דוקא ב' ולמה לא יהי מלמד בישיבה לרבים. בדבר שיש לו קצבה).

ד' אפילו (ג) מי שיש לו כמה עבדים יש לו להשתדל להכין בעצמו צרכי שבת¹⁰ שכן הוא בכל המצות מצוה בו יותר מבשלוהו¹¹.

ואפילו מי שהוא אדם חשוב ביותר ואין דרכו לקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב להשתדל ולעשות שום דבר מצרכי השבת בעצמו¹² שהוא כבודו

קונטרס אחרון

(ב) אפילו מי כו'. עיין בריש פ"ב דקידושין¹ דלגבי קידושי דלגבי קידושי אשה מצוה בו יותר מבשלוהו מהא דרבא ורב ספרא², ומשמע דליכא חיובא במילתא אלא יתרון מצוה בעלמא דומיא דקידושי אשה³, ועיין סי' רמ"ט⁴ דמצוה בעלמא משכנת לה אף בדבר שמוטר גמור מן הדין⁵. והרמב"ם בפי' ל"ח⁶ שכתב חייב כו', וכן משמע מלשון הטור ושו"ע (דלא כמג"א⁷), ולא הוכירו הא דרבא ורב ספרא כלל, אלא למדו חיוב זה משאר אמוראי שזוללו את עצמם כל כך בקביעות בכל שבת ושבת מכלל דחיובא איכא במילתא כמ"ש לקמן בסמוך, ולכן הווקף לטעם אחר שזוהו כבוד השבת ולא משום יתרון מצוה בעלמא, מדלא הוכירו בגמרא היאך היו נוהגים כן בשאר מצוה אלא בשבת בלבד שנצטוו לכבדה במאד, והיו מחבבין אותה כל כך עד שקורין אותה כלה ומלכתא⁸ שלא מצינו כן בשאר מצוה, וכבוד שבת הוא מצוה בפני עצמה למר מן התורה ולמר מדברי קבלה⁹. אבל בשאר מצות לא נצטוונו אלא שלא יהיו בויות עלינו¹⁰, וגם זה אינו נחשב למצוה בפני עצמה. ועוד דכל מי שתורתו אומנתו וגויס בה יממא ולילי כהני אמוראי אי אפשר לו לקיים כלל יתרון מצוה זו דמצוה בו יותר מבשלוהו, שהרי אסור לו להתבטל מתורתו לעשות מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כמ"ש בי"ד סי' ר"מ¹¹, ואפ"ה כולוהו הני אמוראי ביטלו תורתן בכל שבת ושבת, מכלל דחובת הגוף היא להתעסק דוקא בעצמו משום שזהו כבודו של שבת כמ"ש הרמב"ם¹². וכיון שהטעם הוא משום כבוד שבת די בדבר אחד לבד כמ"ש הטור ושו"ע¹³ שבוה ניכר כבודו.

ורבא ורב ספרא בכל שבת ושבת בודאי היו נוהגין לעשות דבר אחד כיון שהוא חיוב גמור, אלא שכשנודמן רישא לרבא ושיבוטא לרב ספרא כדפרשי¹⁴, מתוך שמין זה היה חביב עליהם והיה להם ענג ממנו כיון שבו הם מקיימין מצות ענג שבת לכן בו היו מתעסקין בעצמן, ולא היה די להם בחיוקן דבר אחד שהיו מתעסקין בו בשאר שבתות, אף על פי שבעסק ההוא היו ג"כ יכולין לצאת ירי חבתן, מכל מקום בחרו העסק במין שמקיימין בו מצות ענג, לפי שרצו לקיים עוד יתרון מצוה דהיינו מצוה בו יותר מבשלוהו, ואותו יתרון מצוה בודאי שראוי לעשותו ביתרון גוף המצוה דהיינו תיקון המין שמתענג בו יותר¹⁵. ושפיר דייק תלמודא מנייהו דמצוה בו כו', דאי משום חיובא להתעסק בעצמן כמ"ש הרמב"ם עבדו הכי, וכשלא נודמן להם רישא ושיבוטא נתעסקו בדברי אחר, א"כ גם כשנודמנו להם למה בחרו דוקא בהם ולא באותו דבר שהיו רגילים להתעסק בשאר שבתות. ומכאן יצא להטור ושו"ע דבדבר אחד סגי, דאל"כ לא דייק מירי ודו"ק:

¹⁰ טור ושו"ע סי' מא. ¹¹ מ"א. ¹² מ"ב. ¹³ וראה גם לקמן סי' תלב. ¹⁴ מ"ח. ¹⁵ תנן ס"ג. ¹⁶ סי' תם ס"ג. וראה שדי חמד מערכת י"ז דמ"ב פ"א. א. מ"א. קובץ כעוס תורה ח"י י"ב ע' נש. יח רמב"ם פ"ל ה"ו. מור ושריע שם.

צייונים לקונטרס אחרון

- ג מא, א. וראה רישות שיעורים קידושין סי' לו אות ג.
- ד רב ספרא מחריק רישא רבא מלח שיבוטא.
- ה דאמרין חסם: איכא דאמרי בהא איסורא נמי אתא בה כו' (משא"כ לדעה הא').
- ו בטור ושו"ע סי' כ. לעיל שם ס"ט וס"י (במוסגר), וראה גם לקמן סי' שא ק"א. ס"ק ב.
- ז ראה כללי הפוסקים וההוראה כלל ק"ח.
- ח תלבוהו.
- ט ס"ק ב.
- י ב"ק לב, ב. וברלקמן סי' רטב ס"ד.
- יא כדלעיל סי' רמב ס"א.
- יב שבת כב, א. חלקן פז, א. וברלקמן סי' תלט ס"ב. וראה יגדיל תורה (ירוח"י) ח"ג ע' 38.
- יג סעיף יב (לענין מצות כיבוד אב). וראה לקמן סי' תמד ס"ח מצויין לוי"ד סי' רמו ס"ח (לענין ח"ת). וראה גם לעיל סי' לח ס"ט ושו"ע יד שם.
- טו סעיף א: להכין עצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו.
- טז שבת ק"ט, א ד"ה מחריק רישא (בגמ': שם: רב ספרא מחריק רישא רבא מלח שיבוטא)..
- יז ראה מ"מ וצייונים. פסקי ארדה"ז 195.

הלכות שבת הנירנא

של שבת וגדולי החכמים היו עושים בעצמם מלאכות שאינן לפי כבודם כדי להרבות בכבוד השבת¹⁰¹ יש מהם שהיה מחתך הירק דק דק בעצמו¹⁰² ויש מהם שהיו מבקעים עצים בעצמם¹⁰³ ויש מהם שהיה מצית האור תחת העצים בעצמו¹⁰⁴ ויש מהם שהיה מתקן הבית ומפנה כלי החול ומכניס כלים הצריכים לשבת¹⁰⁵ ובעסק זה היה יוצא ונכנס תמיד בביתו בערב שבת להוציא כלי החול ולהכניס משאות כלי תשמיש וגדרי חופש ומיני מגדים להראות כבוד השבת שהוא חשוב עליו וחרד לכבודו כאדם שמקבל את רבו בביתו שהוא מראה לו שהוא חשוב עליו וחרד לכבודו לטרוח ולהרבות בשבילו¹⁰⁶ ומהם ילמדו כל אדם לטרוח בעצמו ואל יאמר אך אפגום כבודי כי זהו כבודו שמכבד השבת¹⁰⁷:

ה' יש לזהר להשחית הסכין בכל ערב שבת¹⁰⁸ כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה ורמו לדבר והכינו את אשר יביאו ובתיבת את נרמו הסכין¹⁰⁹ מלשון לאתים ולמומרות¹¹⁰ ואומר¹¹¹ וידעת כי שלום אהלך ודרשו חכמים¹¹² זו השחוח סכין כי אם קחה הברול ולא יוכל להתוך אין זה שלום בית:

ז טוב לומר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת¹¹³ וכן בכל מה שהוא עושה טוב לחשוב שעושה לכבוד שבת:

ז טוב יותר לקנות בערב שבת מלקנות ביום ה'¹¹⁴ כמה דברים אמורים במשקין ומיני מגדים וכיוצא בהם מדברים שאינם צריכים הכנה להכניס שיהיו ראויים להנאתם¹¹⁵ אבל מאכלים הצריכים עריין הכנה טוב יותר לקנות ביום ה'¹¹⁶ כדי שיהיה לו פנאי הרבה לטרוח בהנחתם¹¹⁷ ולהתעסק בשאר צרכי שבת:

ח יש למעום התבשילים בערב שבת¹¹⁸ וטוב למעום מכל תבשיל ותבשיל¹¹⁹:

רנא שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה וכו' ה' מעיפים:

א אסרו חכמים לעשות מלאכה בערב שבת וערב י"ט מן המנחה ולמעלה וכל העושה אינו רואה סימן ברכה לעולם¹²⁰ מאותה מלאכה¹²¹ שמה שמרויח בה מפסיד כנגד זה ממקום אחר¹²² אבל אין עונשין אותו עליה¹²³ לא נדוי ולא מכות מדרות¹²⁴ כדרך

יט גמרא שבת קיט, א.

כ רב חסדא שם. מור ושילע שם.

כא רבה רבי יוסף שם. מור ושילע שם.

כב ר' זורא שם. מור ושילע שם.

כג רב נתן בר יצחק שם. מור ושילע שם.

כד רש"י שם ר"ח מכתב.

כה שור ושילע שם.

כו כל בו סי' לא. תמ"א סי' א.

כז כ"י שם בשם סי' חיי' עולם. ספר היראה אות שם.

לבוש סוס"א. ס"ז סק"ב.

כח ישע"י ב, ד.

כט אינה ה, כר.

ל ס' היראה וכל בו שם בשם הספר. הובא בב"י סוף המינן. מדרש"ל בהגהותיו לטור סי' רפ. ב"ח שם ס"א.

לא מ"א סק"א בשם כתבי האר"י ו"ל.

לב מ"א שם בשם כתבי האר"י ו"ל (פרי עין חיים שער

ה פ"א"ב. שער הכונת עין ליל ו').

לג תוספת שבת סק"א.

לד ראה לעיל סי' רמב סי"א.

לה תוספת שבת שם. ת"א סי' תקעה סק"ד.

לו מחזור ויטרי (סי' קצא) בשם הירושלמי. שבלי הלש

לו סי' פ. משפ' משפ' סי' תח. אליה וזמא סק"ב. וראה

לק"ש ח"ב ע' 475.

לז מ"א סוס"א בשם כתבי האר"י ו"ל (פרי עין חיים

שער ח' פ"א).

סימן רנא

א ברייתא פסחים נ ע"ב. מור ושילע סי' א.

ב מ"א סק"ג. וראה אליה רבה רס"ב.

ג מ"ז סי' תמח סק"א. תוספת שבת כאן סק"ב. וראה גם

לקמן סי' תמח ס"ג.

ד גמרא שם. מ"א סק"ב.

ה הרמב"ם פ"ח מהל' יו"ט ה"ח. וסמ"ג ל"ח ע"ה בסופו.